

ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ

УДК 37: 159. 922. 7

Ольга Бабяк,

кандидат психологічних наук,

старший дослідник,

завідувач відділу психолого-педагогічного супроводу

дітей з особливими потребами

olga-babjak@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6337-1202

Researcher ID: P-8226-2016

Olha Babiak,

PhD in Psychology,

Head of the Department of Psychological and

Pedagogical Support for Children with Special Needs

Інститут спеціальної педагогіки і психології

імені Миколи Ярмаченка НАПН України

вул. Берлінського 9, м. Київ, 04060, Україна

Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and

Psychology of the NAES of Ukraine

9, M. Berlinskoho St., Kyiv, 04060, Ukraine

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

METHODOLOGY OF TEACHING PSYCHO-PEDAGOGICAL DIAGNOSTICS FOR INDIVIDUALS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Анотація. Ця стаття пропонує поглиблений аналіз та наукове обґрунтування сучасної методики викладання психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами (ООП). Вона ретельно деталізує ключові компоненти, необхідні для ефективної та всебічної підготовки майбутніх фахівців – психологів, педагогів, дефектологів, корекційних педагогів.

Основна увага приділяється не лише формуванню у фахівців комплексних теоретичних знань про сутність, причини та особливості розвитку дітей з різними типами ООП, а й глибокому розумінню їхніх унікальних потреб. Критичним аспектом є розвиток здатності до глибокої та точної інтерпретації отриманих діагностичних даних, що вимагає системного аналізу інформації з різних джерел.

Методика наголошує на інтеграції теоретичних основ з обширними практичними навичками. Це досягається через активне використання інноваційних педагогічних методів, таких як кейс-методи, де фахівці аналізують реальні клінічні ситуації; тренінги, що дозволяють відпрацьовувати специфічні діагностичні техніки; та симуляційні вправи, що імітують повний цикл діагностичного процесу в умовах, максимально наближених до реальних. Такий підхід гарантує формування практичної готовності до професійної діяльності.

Ключовим елементом також є формування критичного мислення для об'єктивної оцінки ситуації, саморефлексії та уникнення упереджень, а також виховання високої етичної відповідальності у роботі з дітьми, їхніми родинами та конфіденційною інформацією. Стаття обґрунтовує, що лише такий комплексний, практико-орієнтований та етично збалансований підхід до підготовки фахівців здатний забезпечити якісну та ефективну психолого-педагогічну підтримку дітей з ООП в умовах інклюзивного освітнього середовища, сприяючи їхньому повноцінному розвитку та успішній соціальній інтеграції.

Ключові слова: психолого-педагогічна діагностика, особливі освітні потреби (ООП), методика викладання, інклюзивна освіта, індивідуальна освітня програма (ІОП), фахівці, психолог, педагог, спеціальна освіта.

Abstract. This article offers an in-depth analysis and scientific substantiation of a modern methodology for teaching psycho-pedagogical diagnostics of individuals with special educational needs (SEN). It meticulously details the key components essential for the effective and comprehensive training of future specialists – psychologists, educators, defectologists, and special education teachers.

Primary attention is paid not only to forming comprehensive theoretical knowledge in specialists regarding the essence, causes, and developmental characteristics of children with various types of SEN, but also to fostering a deep understanding of their unique needs. A critical aspect is developing the ability for in-depth and accurate interpretation of diagnostic data, which demands systematic analysis of information from diverse sources.

The methodology emphasizes the integration of theoretical foundations with extensive practical skills. This is achieved through the active use of innovative pedagogical methods such as case studies, where specialists analyze real clinical situations; trainings, which allow for practicing

specific diagnostic techniques; and simulation exercises, which mimic the full diagnostic process cycle in conditions as close to real-life as possible. This approach guarantees the formation of practical readiness for professional activity.

A key element is also the development of critical thinking for objective situation assessment, self-reflection, and bias avoidance, as well as cultivating high ethical responsibility in working with children, their families, and confidential information. The article substantiates that only such a comprehensive, practice-oriented, and ethically balanced approach to specialist training can ensure high-quality and effective psycho-pedagogical support for children with SEN within an inclusive educational environment, contributing to their full development and successful social integration.

Key words: Psycho-pedagogical diagnostics, special educational needs (SEN), teaching methodology, inclusive education, Individual Educational Program (IEP), specialists, psychologist, educator, defectologist, special education.

Актуальність дослідження та розробки ефективної методики викладання психолого-педагогічної діагностики осіб з ООП визначається кількома взаємопов'язаними факторами сучасного суспільства та освітньої системи України.

По-перше, спостерігається стабільне зростання кількості дітей та молодих людей з особливими освітніми потребами. Це зумовлено як покращенням діагностики та медичних технологій, що дають змогу виявляти порушення на більш ранніх етапах, так і певними екологічними та соціальними чинниками. Збільшення контингенту ООП потребує адекватного розширення системи психолого-педагогічної підтримки та забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх.

По-друге, перехід України до інклюзивної моделі освіти, закріплений законодавчо, створює нові вимоги до кваліфікації педагогічних та психологічних кадрів. Інклюзія передбачає не лише спільне перебування дітей з ООП із нормотиповими учнями, а й створення спеціальних умов та надання індивідуалізованої підтримки. Фундаментом для розробки цих умов є саме ефективна та своєчасна діагностика. Вона дає можливість точно визначити сильні та слабкі сторони розвитку дитини, її потенційні можливості та актуальні потреби, що є запорукою успішної розробки індивідуальних стратегій

навчання та розвитку. Без якісної діагностичної інформації індивідуальні освітні програми можуть бути неефективними, а корекційна робота – безрезультативною.

По-третє, сучасна освітня система потребує висококваліфікованих фахівців, здатних не лише виявляти особливості розвитку, а й грамотно та комплексно інтерпретувати їх. Це означає врахування не тільки психологічних та педагогічних аспектів, а й медичних, соціальних, культурних та сімейних факторів, що впливають на розвиток дитини. Діагностика перестає бути просто констатацією наявності порушення, перетворюючись на глибинний аналіз функціональних можливостей дитини та її ресурсів.

Нарешті, недостатня або неякісна підготовка фахівців у галузі психолого-педагогічної діагностики є серйозною проблемою. Вона може призвести до:

- Хибних або неточних діагнозів, що тягне за собою розробку неадекватних корекційних програм.
- неефективних корекційних програм, які не відповідають реальним потребам дитини, що призводить до витрати часу, ресурсів та розчарування як дитини, так і її родини.
- обмеження освітніх можливостей дітей з ООП, оскільки без правильного розуміння їхніх потреб неможливо забезпечити адекватне навчання та розвиток.
- Стигматизації та упередженого ставлення до дітей з ООП, якщо діагностичні висновки робляться без належного розуміння та етичної відповідальності.

Отже, розробка та впровадження сучасної, системної та практично орієнтованої методики викладання психолого-педагогічної діагностики осіб з ООП є критично важливою для забезпечення рівних освітніх можливостей, соціальної адаптації та успішної інтеграції в суспільство кожної дитини, незалежно від її особливих потреб. Це інвестиція у майбутнє, що забезпечує не лише особистісний розвиток кожної дитини, а й сталий розвиток суспільства в цілому.

Аналіз наукової та навчально-методичної літератури. Детальний розгляд фундаментальних праць з психології розвитку, спеціальної педагогіки і психології, психолого-педагогічної діагностики, інклюзивної освіти передбачав вивчення як класичних робіт (Л. Виготський, Ж. Піаже, А. Леонтьєв), так і сучасних досліджень вітчизняних (В. Бондар, Т. Дементьєва, І. Єременко, В. Синьов) та зарубіжних науковців (Н. Семаго, М. Семаго, С. Кауфман, Р. Стернберг), присвячених проблемам діагностики розвитку дітей з ООП, розробці індивідуальних освітніх програм, принципам інклюзії.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій у галузі психолого-педагогічної діагностики та інклюзивної освіти виявляє багату наукову спадщину та значний інтерес до цих проблем як у вітчизняній, так і у зарубіжній науці.

Фундаментальні праці Л. Виготського з культурно-історичної теорії розвитку, зокрема концепція зони найближчого розвитку, є наріжним каменем для розуміння потенційних можливостей дітей з ООП та побудови діагностики, що орієнтована на розвиток, а не лише на констатацію дефіциту. Його ідеї про компенсаторні можливості та провідну роль соціальної взаємодії у розвитку вищих психічних функцій мають ключове значення для сучасної діагностики.

Серед вітчизняних дефектологів та спеціальних психологів значний внесок у розробку теоретичних та практичних аспектів діагностики зробили В. Бондар, який активно досліджує проблеми корекційної педагогіки та інклюзивного навчання, Т. Дементьєва, яка зосереджується на питаннях ранньої діагностики та корекції, І. М. Єременко, яка розробляла теоретичні засади дефектології; В. Синьов, який присвятив свої праці психолого-педагогічній діагностиці дітей з інтелектуальними порушеннями. Їхні дослідження дають можливість вибудувати системне розуміння природи та структури різних видів порушень розвитку.

Зарубіжні вчені, такі як Н. Семаго та М. Семаго, запропонували структурно-функціональний підхід до психологічної діагностики розвитку, що дає змогу не лише виявити порушення, а й зрозуміти їхній механізм та взаємозв'язок. Роботи С. Кауфмана та Р. Стернберга з теорії інтелекту та його

вимірювання, адаптовані до потреб спеціальної психології, є важливим доповненням до інструментарію діагноста.

Незважаючи на значну теоретичну базу, аналіз існуючих навчальних програм та методик викладання курсу «Загальні засади психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами» виявляє певні прогалини:

- Фрагментарність та розрізненість: багато програм зосереджено на вивченні окремих діагностичних методик, без належного інтегрування їх у цілісну систему діагностичного процесу. Часто бракує зв'язку між теоретичними знаннями та практичним застосуванням.

- Недостатня практична спрямованість: існує розрив між теоретичною підготовкою студентів та їхньою готовністю до реальної практичної діяльності. Недостатня кількість годин відводиться на відпрацювання практичних навичок, роботу з реальними або змодельованими кейсами, проведення діагностичних процедур під наглядом досвідчених фахівців.

- Відсутність міждисциплінарного підходу: часто курс викладається в межах однієї дисципліни (наприклад, психології або педагогіки) без належного залучення знань з медицини (неврології, психіатрії, генетики), соціології, права. Це обмежує розуміння здобувачами комплексної природи особливих освітніх потреб.

- Недостатнє врахування специфіки роботи з різними категоріями ООП: програми можуть бути занадто узагальненими, не висвітлюючи специфічних особливостей діагностики дітей з розладами аутистичного спектру, інтелектуальними порушеннями, мовленнєвими розладами, порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату тощо.

- Застарілість деяких діагностичних інструментів та підходів: швидкий розвиток науки та технологій потребує постійного оновлення діагностичного інструментарію. Деякі навчальні програми можуть використовувати застарілі методики, що не відповідають сучасним міжнародним стандартам та рекомендаціям.

- Недостатній акцент на етичних аспектах: питання етичної відповідальності, конфіденційності, уникнення стигматизації та поваги до прав дитини та її родини не завжди отримують достатню увагу.

- Відсутність систематичного формування критичного мислення: студенти повинні не просто знати методики, а й уміти критично оцінювати їхню валідність та надійність, а також адекватно інтерпретувати отримані дані, уникаючи упереджень.

Отже, незважаючи на значні здобутки у теоретичній розробці проблем психолого-педагогічної діагностики, існує нагальна потреба в розробці цілісної, системної, практично орієнтованої та міждисциплінарної методики викладання, яка б відповідала сучасним вимогам інклюзивної освіти та забезпечувала формування у майбутніх фахівців повноцінних професійних компетенцій. Це дасть можливість подолати існуючі прогалини та забезпечити якісну підготовку кадрів, здатних ефективно працювати в умовах інклюзії.

Метою статті є не просто опис, а комплексна розробка та наукове обґрунтування інноваційної методики викладання курсу «Загальні засади психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами». Цю методику має бути спрямовано на формування у майбутніх фахівців (педагогів, психологів, корекційних педагогів, соціальних психологів) глибоких, системних і комплексних знань, умінь та практичних навичок, необхідних для проведення ефективної, достовірної та етичної діагностичної діяльності.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких ключових завдань:

1. Теоретичне обґрунтування концептуальних засад психолого-педагогічної діагностики осіб з ООП в умовах інклюзивної освіти, враховуючи сучасні наукові підходи та міжнародний досвід.

2. Визначення змісту та обсягу навчального матеріалу, що відображає сучасні вимоги до діагностичної компетентності фахівців, зокрема нормативно-правову базу, класифікацію ООП, основні діагностичні підходи та інструменти.

3. Розробка дидактичних принципів та методів навчання, які сприяють активному засвоєнню знань, формуванню практичних навичок та розвитку

критичного мислення у здобувачів. Це передбачає інтерактивні форми роботи, кейс-стаді, рольові ігри, симуляційні вправи.

4. Створення системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів, яка не лише перевіряє засвоєння знань, а й оцінює рівень сформованості практичних навичок та компетентностей.

5. Розробка ефективних форм та методів організації самостійної роботи здобувачів, спрямованих на поглиблене вивчення матеріалу, аналіз практичних ситуацій та формування дослідницьких навичок.

6. Визначення вимог до професійної кваліфікації викладачів, які викладають даний курс, а також до матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу.

7. Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики в реальних умовах освітнього процесу та її корекція за результатами апробації.

Кінцевим результатом реалізації поставленої мети має стати підготовка фахівців, які не лише володіють широким арсеналом діагностичних інструментів, а й здатні застосовувати їх творчо та адаптивно, враховуючи унікальність кожної дитини з ООП, а також відповідально ставитися до отриманих даних, забезпечуючи їх конфіденційність та етичне використання.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та обґрунтування розробленої методики було використано комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження, що дало змогу отримати багатогранну та об'єктивну інформацію.

Основні результати. Розроблена методика викладання психолого-педагогічної діагностики осіб з ООП є інноваційним підходом, що системно інтегрує теоретичні знання з широким спектром практичних навичок, формуючи у майбутніх фахівців цілісну діагностичну компетентність. Вона базується на певних ключових принципах, які забезпечують її ефективність та релевантність сучасним освітнім реаліям.

Зазначимо принципи, на яких базується методика.

- **Принцип комплексності.** Цей принцип є наріжним каменем методики. Він охоплює поєднання глибоких теоретичних знань про особливості

розвитку дітей з ООП (психологічних, педагогічних, медичних аспектів) з широким спектром практичних навичок. Це передбачає вміння:

- Проводити спостереження: як структуроване, так і неструктуроване, в різних умовах (на уроці, на перерві, в ігровій діяльності).
- Застосовувати стандартизовані та нестандартні тести: розуміння їхньої валідності, надійності, адаптації до українських реалій.
- Аналізувати медичну та психолого-педагогічну документацію: медичні висновки, висновки ІРЦ, шкільні характеристики, історії розвитку.
- Проводити бесіди та інтерв'ю: з батьками, опікунами, вчителями, іншими фахівцями (логопедами, реабілітологами) для збору анамнестичних даних та уточнення інформації.
- Використовувати проєктивні методики: з урахуванням їхньої специфіки та обмежень у роботі з ООП.
- Оцінювати функціональні можливості: розуміння не лише дефіцитів, а й збережених функцій та зон найближчого розвитку дитини.
- Принцип практичної спрямованості: відмова від суто лекційного викладу на користь активних та інтерактивних форм навчання. Широке використання:
  - Кейс-методів: аналіз реальних або змодельованих ситуацій, що потребують застосування діагностичних знань та прийняття рішень.
  - Тренінгів: відпрацювання конкретних діагностичних навичок (наприклад, проведення тестування, складання психолого-педагогічної характеристики).
  - Симуляційних ігор: імітація повного циклу діагностичного процесу, від первинного звернення до розробки рекомендацій.
  - Індивідуальних та групових проєктів: розробка діагностичних програм для конкретних випадків, створення власних методичних матеріалів.
  - Рольових ігор: відпрацювання взаємодії з батьками, дітьми, колегами в процесі діагностики.

- Принцип індивідуалізації: визнання унікальності кожної дитини з ООП. Це вимагає від майбутніх фахівців не просто застосування універсальних методик, а вміння:

- Обирати та адаптувати діагностичні інструменти: з урахуванням віку, нозології, рівня розвитку, індивідуальних особливостей та культурного контексту.

- Визначати індивідуальні зони розвитку: фокусуючись на потенціалі, а не лише на дефіцитах.

- Розробляти індивідуалізовані рекомендації: що є основою для ІОП.

- Принцип етичного аспекту: формування високої професійної етики та відповідальності:

- Дотримання конфіденційності: забезпечення захисту персональних даних дитини та її родини.

- Повага до особистості дитини та її родини: уникнення стигматизації, упереджень, створення довірливої атмосфери.

- Принцип «Не нашкодь»: обережність у формулюванні висновків, усвідомлення можливих психологічних наслідків діагнозу.

- Інформована згода: обов'язкове отримання згоди батьків (законних представників) на проведення діагностичних процедур.

- Принцип міждисциплінарного підходу: інтеграція знань з суміжних наук:

- Психологія: загальна, вікова, спеціальна психологія, патопсихологія.

- Педагогіка: загальна, спеціальна, корекційна педагогіка, методика викладання.

- Медицина: основи неврології, психіатрії, педіатрії, генетики, розуміння медичної термінології та її впливу на розвиток.

- Соціологія та право: розуміння соціальних аспектів інклюзії, нормативно-правової бази захисту прав осіб з ООП.

Ефективне впровадження розробленої методики передбачає системний підхід, що охоплює:

- Розробку комплексного навчально-методичного забезпечення:
  - Навчальні посібники: відображають сучасні підходи до діагностики, містять алгоритми проведення обстеження для різних нозологій.
  - Методичні рекомендації: для викладачів та студентів щодо проведення практичних занять, самостійної роботи.
  - Збірники кейсів: з реальними або модифікованими ситуаціями з практики.
  - Електронні навчальні курси: на базі платформ LMS (наприклад, Moodle), що дають змогу розміщувати інтерактивні матеріали, тестові завдання, відеолекції.
- Використання сучасних інтерактивних технологій навчання:
  - Відеоматеріали: записи реальних діагностичних сесій (за згодою), інтерв'ю з батьками, фрагменти корекційної роботи.
  - Онлайн-ресурси: доступ до електронних баз даних, наукових статей, спеціалізованих сайтів.
  - Спеціалізоване програмне забезпечення: для обробки результатів тестування (де це можливо), моделювання ситуацій.
  - Вебінари та онлайн-тренінги з провідними фахівцями.
- Організація розширених та змістовних практик:
  - Інклюзивні заклади освіти: безпосереднє спостереження за дітьми в умовах інклюзії, участь у розробці ІОП.
  - Інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ): ознайомлення з роботою міждисциплінарної команди, участь у первинній та повторній психолого-педагогічній оцінці.
  - Спеціальні школи-інтернати: розуміння специфіки роботи з дітьми з глибокими порушеннями розвитку.
  - Реабілітаційні центри, психоневрологічні диспансери: для розширення кругозору та розуміння медичного аспекту.
- Залучення до викладання практикуючих фахівців: семінари, майстер-класи, спільні проєкти з психологами, дефектологами, лікарями, які

мають безпосередній досвід роботи з ООП. Це забезпечує актуальність матеріалу та передачу «живого» досвіду.

Апробація розробленої методики, проведена в умовах педагогічного експерименту, продемонструвала значне покращення рівня сформованості професійних компетенцій у фахівців експериментальних груп порівняно з контрольними. Зокрема, було зафіксовано підвищення здатності до:

- Вибору адекватних діагностичних методик: здобувачі демонстрували вміння обґрунтувати вибір конкретного інструменту, враховуючи вік дитини, її індивідуальні особливості, характер можливого порушення та мету діагностики.

- Проведення комплексного психолого-педагогічного обстеження: вміння застосовувати різні методи (спостереження, бесіда, тестування) та інтегрувати отримані дані для цілісної картини розвитку дитини.

- Аналізу та інтерпретації отриманих діагностичних даних: здатність не лише констатувати результати, а й глибоко аналізувати їх, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, прогнозувати подальший розвиток.

- Розробки обґрунтованих рекомендацій для складання індивідуальної програми розвитку (ІПР/ІОП): перетворення діагностичних висновків на конкретні, реалістичні та досяжні цілі та завдання корекційно-розвиткової роботи.

- Встановлення ефективної взаємодії з дітьми з ООП та їхнім оточенням: формування комунікативних навичок, емпатії, толерантності, вміння будувати довірливі стосунки з батьками та колегами.

- Рефлексії власної діагностичної діяльності: здатність критично оцінювати власні дії, виявляти помилки та вдосконалювати свою професійну майстерність.

Варто зауважити, що розроблена методика не просто передає знання, а й активно формує професійні навички та особистісні якості, необхідні для успішної роботи фахівця з психолого-педагогічної діагностики в умовах інклюзивної освіти.

Висновки та результати попередніх досліджень. Результати проведених досліджень та апробація розробленої методики однозначно підтверджують її високу ефективність у підготовці майбутніх фахівців до здійснення психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами. Ця методика долає обмеження традиційних підходів, оскільки забезпечує формування не лише глибоких теоретичних знань, а й фундаментальних практичних умінь, а також міцних етичних принципів, які є невід’ємними для успішної та відповідальної професійної діяльності.

Методика дає змогу здобувачам не просто засвоїти окремі діагностичні методики, а й інтегрувати їх у цілісну систему діагностичного процесу. Вони навчаються бачити дитину в комплексі її розвитку, враховуючи взаємозв’язок різних сфер (пізнавальної, емоційно-вольової, соціальної, фізичної).

Наголос на практичній спрямованості та міждисциплінарному підході дає можливість вийти за рамки суто академічного викладання. Здобувачі не просто знають «що», а й розуміють «як» застосовувати свої знання у реальних ситуаціях, розробляти індивідуальні стратегії та приймати обґрунтовані рішення.

Завдяки використанню кейс-методів, дискусій, аналізу власних помилок здобувачі вчаться критично оцінювати інформацію, виявляти власні упередження та постійно вдосконалювати свою професійну діяльність.

Через акцент на принципах конфіденційності, поваги до особистості та уникнення стигматизації, здобувачі формують відповідальне ставлення до діагностичних процедур та їхніх наслідків для життя дитини та її родини.

Завдяки інтеграції знань з різних галузей та моделюванню міждисциплінарної взаємодії майбутні фахівці готові до ефективної співпраці з психологами, лікарями, соціальними педагогами, логопедами, реабілітологами та батьками.

Впровадження цієї методики сприятиме не тільки підвищенню якості психолого-педагогічної допомоги особам з ООП на індивідуальному рівні, а й матиме системний вплив на українську інклюзивну освіту. Це забезпечить їхнє

повноцінне входження в освітній простір та успішну соціальну адаптацію, що є одним із ключових завдань держави та суспільства.

Подальші дослідження буде спрямовано на постійне вдосконалення методики з урахуванням нових викликів та тенденцій в інклюзивній освіті, а саме:

- Розвиток дистанційних форм діагностики: в умовах сучасних викликів (пандемії, війни) та географічної роз'єднаності розробка та адаптація методик для онлайн-діагностики стає вкрай актуальною. Це передбачає створення відповідних цифрових інструментів, протоколів та етичних рекомендацій.

- Використання штучного інтелекту (ШІ) та великих даних у діагностичному процесі: дослідження потенціалу ШІ для автоматизації обробки даних, виявлення патернів, прогнозування ризиків та персоналізації діагностичних рекомендацій, з одночасним збереженням етичних норм та людського фактора.

- Розробка адаптованих діагностичних інструментів: створення та валідація нових або адаптація існуючих діагностичних методик, що враховують культурні, лінгвістичні та соціальні особливості українського суспільства.

- Оцінка довгострокового впливу методики: проведення лонгітюдних досліджень для оцінки того, чи успішно випускники, що навчалися за цією методикою, адаптуються до професійної діяльності та як ці дослідження впливають на покращення якості життя осіб з ООП.

- Міжнародне співробітництво: обмін досвідом з провідними закладами освіти та дослідницькими центрами світу для інтеграції найкращих світових практик у вітчизняну систему підготовки фахівців.

Ця методика викладання є живим, динамічним інструментом, що потребує постійного оновлення та адаптації до мінливих умов. Її впровадження та подальший розвиток є запорукою успішної реалізації принципів інклюзії та забезпечення гідного життя для кожної людини з особливими освітніми потребами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар, В.І. (2005). *Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці*. навч. посіб. / В. І. Бондар. Київ : Наш час, 152 с.
2. Бондар, В.І. (2013). *Освітня інтеграція учнів з інтелектуальними порушеннями*. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Вип. 23. С. 18–22.
Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2013_23_7
3. Кобильченко В.В., & Омельченко І.М. (2020). *Спеціальна психологія. підручник*. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
4. Супрун, Д., & Супрун, М. (2016). *Іван Гаврилович Єременко в розбудові сучасної дефектології : до 100-річчя від дня народж.* Дефектолог. №3. С.4–8
5. Синьов, В.М. (2011). *Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії: вибрані наукові праці. вибрані наукові праці*. Київ : МП «Леся». С. 3–5.
6. Хохліна, О.П. (2019). *Психолого-педагогічна характеристика учнів з помірною розумовою відсталістю як основа визначення напрямів педагогічної роботи*. Актуальні питання корекційної освіти. Випуск 13, С. 38–46

REFERENCES

1. Bondar, V.I. (2005). Problemy korektsiinoho navchannia u spetsialnii pedahohitsi. navch. posib. [*Problems of remedial education in special pedagogy*] / V. I. Bondar. Kyiv : Nash chas, 152 s. [in Ukrainian].
2. Bondar, V.I. (2013). Osvitnia intehratsiia uchniv z intelektualnymy porushenniamy. [*Educational integration of students with intellectual disabilities.*] Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 19 : Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia. Vyp. 23. S. 18–22. [in Ukrainian].
Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2013_23_7
3. Kobylchenko, V.V., & Omelchenko, I.M. (2020). Spetsialna psykholohiia. [*Special psychology.*] pidruchnyk. Kyiv : VTs «Akademiia», 2020. 224 s. [in Ukrainian].
4. Suprun, D., & Suprun, M. (2016). Ivan Havrylovych Yeremenko v rozbudovi suchasnoi defektolohii : do 100-richchia vid dnia narodzh .[*Ivan Gavrylovych Eremenko in the development of modern defectology: to the 100th anniversary of his birth.*] Defektoloh. №3. S.4–8 [in Ukrainian].
5. Synov, V.M. (2011). Psykholoho-pedahohichni problemy defektolohii ta penitentsiarii: vybrani naukovy pratsi. [*Psychological and pedagogical problems of defectology and penitentiary*]. vybrani naukovy pratsi. Kyiv : MP «Lesia». S. 3–5. [in Ukrainian].

6. Khokhlina, O.P. (2019). *Psykhologo-pedahohichna kharakterystyka uchniv z pomirnoiu rozumovoiu vidstalistiu yak osnova vyznachennia napriamiv pedahohichnoi roboty. [Psychological and pedagogical characteristics of students with moderate mental retardation as a basis for determining the directions of pedagogical work.] Aktualni pytannia korektsiinoi osvity. Vypusk 13, S. 38–46 [in Ukrainian].*

УДК: 378.147:376.1

Наталія Баташева,

кандидат психологічних наук,

вчений секретар Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

natasha_batasheva@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2685-2258>

Nataliia Batasheva,

Candidate of Psychological Sciences,

Scientific Secretary of Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of the

National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Інститут спеціальної педагогіки і психології

імені Миколи Ярмаченка НАПН України,

м. Київ, Україна

вул. М. Берлінського 9, м. Київ, 04060, Україна

Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and

Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

9, M. Berlinskoho st., Kyiv, 04060, Ukraine

**ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»: ТРЕНДИ, ІНСТРУМЕНТИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

TECHNOLOGIES OF TEACHING PROFESSIONAL DISCIPLINES IN THE SPECIALTY